

Dinamització de la lectura

L'estat de la qüestió

mitjan de la dècada dels 80, la diversitat de la producció editorial de col·leccions d'imaginació infantils i juvenils —presentades amb un divisió clara per a totes les franges d'edat i amb varietat de temes tractats, que incloïen pràcticament tots els gèneres— va ser determinant per introduir una nova forma de recepció de l'obra infantil i juvenil als centres escolars.

A Catalunya, era un moment d'eufòria per a l'organització de la biblioteca escolar, uns anys en què la institució Rosa Sensat i l'Amic de paper propiciaven la formació de responsables de biblioteca, la selecció del fons documental segons uns criteris consensuats entre l'equip de professors i una política de biblioteca que tingués en consideració l'especificat de cada centre i les característiques socials i culturals de l'alumnat.

Però, a l'hora de la veritat, les biblioteques escolars que es van anar formant durant aquells primers anys van convertir-se, una vegada més, en magatzems —més o menys eficients— d'un fons d'imaginació que en el millor dels casos servia per nodrir les biblioteques d'aula i per fer de suport a l'àrea de llenguatge en què s'aprofitaven els recursos suggerits a través dels llibres d'imaginació per instaurar modalitats de lectura —obligatòria en la major part dels casos— amb el pretext d'engrescar l'alumnat cap a un autor, un gènere o una col·lecció determinades.

El resultat: el fracàs de la biblioteca general de l'escola era previsible, faltades com estaven les escoles d'una planificació institucional per a la biblioteca escolar que inclogués no tan sols un local adient sinó també la figura del bibliotecari escolar, una dotació inicial i/o una actualització periòdica o bé un pressupost inicial i un pressupost anual per a les adquisicions, un horari de funcionament i uns canals de connexió àgils i fluids amb la biblioteca pública. Així, doncs, va ser des de les mateixes aules i sota l'aixopluc d'algunes editorials que es van iniciar sessions informatives sobre la LOGSE i que va instaurar-se una nova modalitat de promoció del llibre infantil i juvenil deslligant-lo de la pràctica de la lectura obligatòria que,

fins aquell moment, havia semblat una bona manera d'estimular l'hàbit de la lectura entre els infants i els joves.

Com a conseqüència directa d'això, els anys 90 s'han caracteritzat per un increment en la producció d'obres d'autors del país, impulsada des de la prescripció escolar i comercial que demandava visites dels autors a les aules. Aquesta necessitat ha promogut, també, la creació i publicació de narracions de caràcter més didàctic que literari per abordar temes escolars, embalums del mercat editorial o temes socials d'actualitat.

Tipus d'animació

Podríem establir diverses modalitats d'animació, segons els agents que la proposen:

- Animació impulsada des de les editorials, que promociónen les seves col·leccions de narrativa com a propostes de lectura creativa al costat o com a complement del seu fons de llibre de text.
- Animació llançada, també, des d'editorials que no tenen oferta de llibres de text, però posseeixen un important fons de col·leccions adreçades a infants i joves.
- Animació proposada des de les institucions públiques en forma d'exposicions, fires, visites d'autors, trameses de llibres des del suport genètic, lectures poètiques, etc.
- Animació propulsada des d'associacions culturals dedicades a la promoció i difusió de la lectura, en forma d'exposicions i fires, oferiment de visites d'autor a les escoles, narracions de contes, lectures poètiques, seleccions bibliogràfiques en catàleg distribuïts en aquestes fires i en exposicions, préstecs de llibres acompanyats de suggeriments d'activitats, oferiment d'exposicions i activitats diverses al voltant d'uns llibres concrets, etc.
- Animació engegada a partir de les activitats habituals i extraordinàries que organitza la biblioteca pública de cara als usuaris infants i joves.
- Programes concrets d'animació a la lectura que interrelacionen escola i biblioteca pública, de la mà de fundacions i associacions privades en col·laboració estreta amb les institucions públiques.

• Animació demanada per les mateixes escoles, dins de la programació curricular, en forma de presentacions de novetats a la llibreria o a la biblioteca pública, visites d'autor, xerrades al voltant d'un autor o d'una obra, lectures poètiques, representacions teatrals, narracions i/o lectures de contes, etc.

Escola i societat.

Quina lectura i en quins suports?

Generalment, quan parlem de la lectura per a infants i joves, no hem deixat de referir-nos a la lectura escolar i, sobretot, a les activitats al voltant dels llibres i la lectura que els infants i adolescents realitzen en unes etapes concretes de la seva escolarització: l'educació infantil i primària.

I, tot i els canvis substancials quant a la implementació i interiorització de l'hàbit social de la biblioteca pública en totes les capes de la població, encara relacionem la lectura a la seva aplicació pràctica a les àrees de llengua. No entenem la lectura com una activitat globalitzada que, en els primers estadis de la vida de l'individu, forma part d'un disseny curricular que contempla la dimensió de la seva formació integral en forma d'aprenentatges eficaços que l'ajudaran a desenvolupar-se i a integrar-se en la societat.

Per aquest motiu, a punt del canvi de mil·lenni, i en un moment de canvis imparables quant a avenços tecnològics i processament de la informació, sonen veus d'alarma des dels sectors preocupats per una educació integradora a l'abast de tothom. En l'informe de la UNESCO sobre l'educació al segle XXI, sota el títol *L'educació amaga un tresor* (Santillana 1996) s'apunta la necessitat que "l'escola i la universitat se situïn en el centre d'un canvi profund que afecti tota la societat. No hi cap dubte que la capacitat dels individus per accedir i tractar la informació serà determinant per a la seva integració en el món del treball i també en el seu entorn social i cultural. Per això, és indispensable que els sistemes d'educació puguin formar a tots els alumnes per conèixer i dominar aquestes tècniques per tal d'evitar, per damunt de tot, que les desigualtats socials esdevinguin encara més profundes. En aquest sentit, s'han d'assolir dos objectius principals: garantir una millor difusió dels coneixements i incrementar la igualtat d'oportunitat".

Com diu Jesús Ballaz en un article sobre la lectura dels adolescents en un futur publicat el mes de gener passat a la revista CLIJ "La lectura serà necessària per a l'aprenentatge científic i tècnic de la gran maquinària del món, i per a no ser expulsats d'aquest món". I més endavant afegeix "L'adolescent, que ha nascut en un món plural, desprovist del paraigua simbòlic que proporcionaven les ideologies o bé les religions, i desperta del somni de la tecnologia (...), haurà de menester llibres per a construir-se el seu. Qualsevol opció que faci, allunyada de la que li arriba per via familiar, precisarà raons que la justifiquin. Només en els textos literaris trobarà alguna cosa que l'ajudi a substituir

la paraula humana, carregada d'emocions i de bellesa, que s'escolta en el si de la família i a través de la qual aplega els recursos emocionals que necessita per enfrontar-se a l'amenaçadora realitat exterior plurirelacional".

Sembla obvi que l'escola —en estreta col·laboració amb l'entorn familiar i social— hauria de fixar-se uns objectius per tal d'aconseguir que l'animació o la dinamització de la lectura permeti assolir una major eficàcia de cara a assegurar a l'alumnat tant la capacitat lògica que s'adquireix amb el coneixement racional com els recursos per a la representació i comprensió de la realitat que li permetran la construcció de la seva personalitat. A manera de decàleg, començaria pels següents:

1. Aconseguir que la biblioteca, o *mediateca*, escolar sigui el centre de l'activitat lectora, dotant-la dels recursos adients (espai, personal, horari, pressupost, etc.) i organitzant-la de la mateixa manera que la biblioteca pública per tal que les competències adquirides a la biblioteca del centre educatiu siguin vàlides al llarg de tota la vida de l'individu.

2. Aconseguir que la lectura formi part d'un projecte global del centre. Programar, si cal, activitats extraordinàries que entronquin amb el disseny curricular. Avaluar els resultats del conjunt de la dinamització lectora interdisciplinària.

3. Participació activa de tots els implicats en la tasca d'aprenentatge del gust per la lectura i l'escriptura en qualsevol suport.

4. Proporcionar un entorn adequat amb una bona selecció de documents per mirar, escoltar, llegir i compartir.

5. Atendre les necessitats lectores de tots i cada un dels alumnes tenint-ne en compte la maduresa, origen social i cultural.

6. Contribuir a l'autonomia dels alumnes i deixar-los en llibertat a l'hora de triar les seves lectures.

7. Interioritzar la idea que l'animació del llibre i de la lectura i l'escriptura a l'escola formen part de l'activitat diària de totes les àrees, mitjançant la interacció entre documents i suports. En aquest sentit, pot esdevenir tan estimulant i engrescadora una animació científica com una animació literària.

8. Des de l'escola, actuar de mediadors entre el llibre, el lector, la família i l'entorn.

9. Establir relacions permanents i estables amb la biblioteca pública.

10. Promoure la participació de l'alumnat en la programació, preparació i realització d'activitats de promoció de la lectura.

La condició de lector demana esforç, interès personal i una cosa que em sembla imprescindible, mantenir la curiositat per tot i per tots. Per això, és obligació de la societat, de les seves institucions, dotar els ciutadans, des que neixen, de tots els elements necessaris que propiciïn i estimulin la lectura i l'escriptura en totes les modalitats que exigeix la societat de la informació.

Paper de la família

L'infant rep el primer contacte amb la paraula a través de la mare, el pare, els avis o qualsevol altre membre de la família. Aquest primer contacte estableix una relació afectiva que marca el llenguatge i els esquemes cognitius mitjançant sons, cançons, jocs, etc., que influeixen en la seva seguretat futura i en el desenvolupament de la seva personalitat.

El llibre, el primer contacte amb el llibre en forma d'àlbum d'imatges, hauria de ser introduït, també, per la família de la mateixa manera que les contalles, contes i cançons que formaran part del seu patrimoni personal i cultural.

El llibre com a instrument de plaer i desenvolupament de la personalitat, no té encara una funció preponderant en el dia a dia de la tradició cultural familiar espanyola, però, tot i que tímids, comencen a notar-se símptomes esperançadors que les famílies promouen la necessitat de tenir llibres a l'abast, ja sigui per formar la biblioteca personal o a través del préstec a la biblioteca escolar o pública. Aquesta és la impressió estreta de l'informe editorial sobre el panorama de la literatura infantil i juvenil actual publicat per la revista *Delibros* el març de 1998.

Tanmateix, si abans apuntava la importància de l'escola en la construcció del lector infant i jove, és només perquè fins ara ha estat l'escola la substituïda del paper de la família i de la biblioteca pública en l'aprenentatge i consolidació de l'hàbit de la lectura i l'escriptura. Fa falta un compromís de la societat, dels governs, per tal de posar en marxa una planificació seriosa que permeti que aquests pares i mares joves conscienciats a proporcionar llibres adients als seus fills d'entre 3 i 6 anys, aquest pares i mares que havien estat, ells mateixos, consumidors de literatura infantil de menuts, com diu Trin Marull a *Delibros*, no es quedïn amb els estereotips de la seva infantesa i siguin capaços de seleccionar i aconsellar als seus fills les lectures més oportunes en cada moment del seu desenvolupament. ♦

Claude Lapointe

Com es pot col·laborar amb la revista de l'Institut de Ciències de l'Educació?

Les pàgines de la revista de l'Institut de Ciències de l'Educació són obertes a les col·laboracions de les persones que hi puguin estar interessades. Els professionals de tots els nivells educatius podeu fer-nos arribar les vostres experiències i opinions sobre qualsevol tema relacionat amb la pràctica educativa.

Podeu fer-ho a les seccions Panoràmica, amb articles i reflexions sobre l'educació en general, i Didàctica, explicant aquelles experiències que, bé pel caràcter innovador bé per la seva eficàcia, cregueu que cal esmentar.

Els articles han de tenir una extensió d'entre quatre i sis pàgines DIN A4, escrites a doble espai, i han de dur un títol que en sintetitzi el contingut. Cal que lliureu

dos exemplars impresos de cada treball i, sempre que sigui possible, han d'anar acompanyats de l'article en suport informàtic (preferentment en l'aplicació Microsoft Word o, si no, WordPerfect).

Si voleu col·laborar amb nosaltres, feu-nos arribar els vostres escrits a:

Revista L'Arc

Institut de Ciències de l'Educació de la UIB
C/ de Miquel dels Sants Oliver, 2
07071 Palma (Balears)
Telèfon: 17 24 80
Telefax: 17 24 01

PRIMER CONGRÉS SOBRE LLENGUA I ENSENYAMENT A MALLORCA

Palma: 6, 7 i 8 de maig de 1999

Objectius

- Reflexionar sobre l'estat actual de la llengua catalana a l'ensenyament.
- Renovar esforços, individuals i col·lectius envers la recuperació de la nostra llengua i identitat, amb l'intercanvi d'experiències, amb la valoració de les necessitats i amb unes propostes clares d'actuació.
- Reclamar de les institucions i de la societat en general el compromís de continuïtat de la normalització començada a l'escola.
- Aconseguir una escola de qualitat, autocentrada i en català.

A qui va adreçat

Aquest congrés és obert a persones físiques, entitats, associacions, etc. vinculades al món de l'educació, ja sigui com a docents, estudiants, familiars, treballadors o representants de les esmentades entitats o associacions.

Estructura

Per tal d'aconseguir els objectius proposats, el Congrés s'estructura al voltant de tres nuclis temàtics:

- Situació de la llengua catalana a l'ensenyament: marc legal i situació real.
- Aspectes sociolingüístics: hàbits, actituds, mitjans de comunicació, noves tecnologies.
- Tractament de llengües als projectes curriculars i interculturalitat.

Aquests temes es desenvoluparan a ponències, comunicacions, debats i taules rodones.

També hi trobarem una exposició de material informàtic i audiovisual en català.

Presentació de comunicacions

Les persones, institucions o entitats interessades a participar en el Congrés, podran presentar comunicacions o experiències relacionades amb algun aspecte dels nuclis temàtics esmentats a l'apartat anterior. En aquest cas, es posaran en contacte amb Margalida Jaume al telèfon **971 76 00 78** abans del 30 de març de 1999.

**ESCOLES
MALLORQUINES**

"Ensenyament en català pertot arreu".